

Brødsmuler og Jesu legeme i en bymenighed

MARIA LERSCH

At være kirke i en urban sammenhæng blandt marginaliserede

Urbaniseringen er vor tids største folkevandring. Fra 2001 bor mere end 50% af verdens befolkning i byer. Andelen af fattige, som lever i en urban kontekst, er en voksende gruppe. Man anslår at fattige, som lever i byer, udgør 20% af verdens befolkning.¹ Fattige i en urban sammenhæng er ofte passive tilskuere til samfundet samtidig med, at de bliver kontrolleret af samfundet. Derfor handler fattigdom i en by ikke så meget om manglende adgang til mad, som det handler om manglende adgang til magt og muligheder for at ændre ens egen situation.² Kan en menighed i byen bemyndige marginaliserede fremfor kun at udøve velgørenhedsarbejde, så ikke også kirken fratager mennesker deres mulighed for at påvirke deres eget liv? En kirke i en urban sammenhæng står overfor andre udfordringer end den traditionelle kirke på landet. Det at være kirke i byen udfordrer derfor diakonia og koinonia på nye områder. Et casestudie fra Los Angeles, hvor jeg opholdt mig i 2004, mens jeg skrev min teologiske specialafhandling, kan være med til at kaste lys over netop disse to; tjenesten og fællesskabet i en urban sammenhæng blandt fattige.

To menigheder i Los Angeles og deres forståelse af fattigdom

I Los Angeles arbejder to menigheder blandt de hjemløse i deres nærmiljø. Den ene hedder Lake Avenue Church (LAC) og ligger i Pasadena, den anden hedder Central City Community Church of the Nazarene (CCCCN) og ligger i centrum. LAC er en menighed, hvis medlemmer hovedsageligt kommer fra middelklassen. Den har i mange år mest fokuseret på evangelisering og lindring af social nød i den 3. verden gennem udsendte missionærer. Men de seneste år er man gået i gang med et arbejde rettet mod hjemløse, som opholder sig i kirkens nabolag. Man blev opmærksom på, at husejere i området omkring kirken har tvunget familier og enkeltpersoner på gaden ved at øge huslejen uforholdsmæssigt meget over kort tid. En diakon er blevet ansat, og en villa bruges som base for uddeling af mad og tøj og til at tilbyde gratis sundhedspleje. Dog ønsker diakonen at bevæge sig videre fra "uddelingsstadiet" til at tilbyde boliger til lav pris. Diakonen arbejder også overfor bystyret for at lovene, som ivaretager ejerens rettigheder mere end lejetagerens, må blive ændret. Fra øverste hold er kirken endnu ikke gået med på ønsket om at arbejde for at ændre de uretfærdige strukturer i Pasadena. I LAC lægges der vægt på heliggørelse i forkyndelsen, men her specielt rettet mod de rige og deres ansvar for at forvalte skabelsesgoderne på en måde, så alle har nok og i forhold til at behandle ansatte på arbejdspladsen retfærdigt.

I CCCCN består menigheden af 75% hjemløse. CCCCN ligger i downtown Los Angeles i et område med 10.000 hjemløse. Mottoet her er "hand up instead of hand out". Man ønsker at myndiggøre istedet for at lade de fattige stå i en modtagerposition, man deler derfor ikke noget ud. I stedet arbejder man relationelt og forsøger gennem vejledning at få mennesker ud af fattigdommen. Den relationelle arbejdsform giver sig blandt andet til udslag i at 40 hjemløse børn, som er knyttet til CCCCN, har en mentor hver i menigheden. Der er også grupper for voksne, hvor man sammen arbejder for at komme ud af misbrug af forskellig art. En gang om ugen er der karaoke på initiativ fra de hjemløse selv. Disse aften-udgør kirkens største kontaktflade i nærmiljøet i forhold til at invitere nye mennesker, som bor på gaden, ind i menigheds- og gudstjenestefællesskabet. I CCCCN lægger man også vægt på hel-

liggørelse i forkyndelsen, men her er det individets synd, som fremhæves i stedet for strukturel synd. I prædikenen formaner der ofte om at stå imod fristelserne på gaden. Individet er ansvarlig for sit eget liv. Samtidig prædikeres der, at Gud ser menneskets nød og kæmper sammen med det mod de destruktive kræfter.

Årsager til fattigdom

Forholdet mellem socialisme og kapitalisme er den typiske spænding, når grunden til fattigdom belyses. Dette er også tilfældet i diskussionen mellem amerikanske forskere. De kan deles ind i tre lejrer. Den første retning mener, at fattige selv er skyld i deres nød. Dette syn finder vi hos C. Murray. I sin bog, *Loosing Ground*, kritiserer han velfærdssystemet for at gøre mennesker til passive tilskuere i samfundet. Murray taler varmt for "det selvstændige individ", som opererer indenfor en fri markedsøkonomi. Regeringens opgave er at trække sig tilbage, men samtidig præmiere de som, ved egen indsats, har vist sig fortjent til samfundets goder.³ L. B. Schorr repræsenterer et andet syn. Han svarede på Murrays udfald og siger, at nogle mennesker er født med dårlige odds, men regeringens opgave er at lave tiltag, så mennesker kan udnytte deres potentiale på trods af deres dårlige forudsætninger og dermed blive kompetente samfundsborgere.⁴ Den tredje retning, som F. F. Piven står for, mener at det sociale, politiske og økonomiske system er skyld i fattigdommen. Fattige er ofre for et uretfærdigt system, de må rejse sig og kræve det, de har krav på.⁵ Man kan også sige, at Murray peger på individet som årsagen til fattigdommen, mens Piven peger på strukturerne. Schorrs syn kan placeres et sted i mellem disse to. CCCCNs vægt på individet er i tråd med Murrays teori om, at mennesket selv er ansvarligt, mens LACs tankegang passer bedre med Pivens udsagn om, at de fattige er ofre for uretfærdige samfundsstrukturer.

Befrielsesteologernes indfaldsvinkel

Befrielsesteologerne har med udgangspunkt i fattige basismenigheder i Latinamerika kritiseret den etablerede kirke for at lægge vægt på individets synd og dermed lukke øjnene for uretfærdige strukturer i samfundet. Ved udelukkende at pege på individets skyld mener de, at den etablerede kirke er skyld i, at retfærdighed ikke sker fyldest, og status quo opretholdes. Befrielsesteolo-

gerne har derfor lanceret følgende indfaldsvinkel: Praksis - teori - ny praksis. Det går ud på at 1) observere en praksis, 2) se på hvilke sider af det kristne budskab, som aktualiseres i den pågældende situation ved kritisk at reflektere over praksis i lyset af Guds Ord og 3) overveje hvilke konsekvenser det får for en ny praksis.⁶ Diakontikken mellem praksis og teologi bliver her vigtig. Bibelen selv er kontekstuel ved, at Jesus lod sig inkarnere ind i historien på et bestemt sted i en bestemt tid. Gud handler i historien. Han så Israels folk, hørte deres klage og befriede dem fra undertrykkerne. Gud kan ikke fornægte sig selv og kæmper derfor også på den marginaliseredes side i dag.

Det er interessant, at rollerne er byttet om i dette casestudy i forhold til befrielsesteologernes udsagn. De mener, at de fattige basismenigheder har forstået, at det er strukturel synd, som er skyld i fattigdom, mens de etablerede og rige kirker er skyld i status quo ved at fokusere på individets synd. I dette tilfælde er det den fattige kirke i downtown, som peger på individets synd, mens den rige menighed i Pasadena har en tendens til at pege på strukturel synd som grunden til fattigdom.

Diakonien i en bymenighed står overfor nye udfordringer i forholdet til de fattige. Man kan måske sige, at bag samfundsforskernes og befrielsesteologernes teser ligger spørgsmålet; er det de fattige selv, som har syndet, eller er de blevet syndet i mod? Måske kan man tænke begge disse muligheder samtidig. Måske er det ikke enten den individuelle eller den strukturelle synd, som er skyld i at mennesker er fattige i byen. På grund af syndefaldet behøver hele skabelsen oprejsning og nyskabelse. Der hvor mennesker er, findes nøden som en mulighed, og det gode kan slå om til det onde pga. destruktive kræfter, som har råderum. Derfor må individet arbejde for at leve et helligt liv. Samtidig er politiske, økonomiske og sociale spørgsmål ikke uvedkommende for diakonien, for det er afgørende for hvilke relationer, mennesker er sat ind i.

Diakonia

I P. Philippis hovedværk *Christozentrische Diakonie* ses alteret som udgangspunktet for diakonien. Bogen kan forstås som en modreaktion mod den institutionaliserede diakoni, hvor diakonien til tider er blevet udført uafhængig af et menighedsfællesskab.

Philippis ekklesiologiske fokus kan læses i følgende udsagn: "Den som vil tale ret om diakonien, må tale om den rette menighed."⁷ Hvis man ser på de to menigheder i Los Angeles, ligger dette udsagn tæt op til begges måde at tænke diakoni på. Menigheden er omdrejningspunkt for diakonien. Seniorpræst Jeff Thomas i CCCCN sagde det på følgende måde til en gudstjeneste: "The service is not now, the service begins after the service." *Guds-tjenesten* fortsætter efter gudstjenesten, når vi tjener vores næste i hverdagen. Jesu legeme og brødsmlerne hænger sammen. I nadveren modtager vi den levende og opstandne Kristus og får del i hans legeme og blod. Diakonien har sit udgangspunkt i nadveren og har som opgave at bære hans legeme ud til den trængende næste i hverdagen.⁸ Der igennem kan gudstjeneste og mennesketjeneste høre sammen.

Diakonien* i LAC er som sagt baseret på uddeling, mens den i CCCCN er baseret på relationer. Der ligger måske to forskellige tankegange bag disse to former for praksis, hvor man har to forskellige opfattelser af, hvad de fattiges behov er. Uddelingen af mad og tøj afspejler en tanke om, at de fattige mangler materielle goder. Man kan også sige med Piven, at de fattige har ret til at kræve en større del af goderne. LAC føler måske en forpligtelse til at dele ud af skabelsesgoderne ved at møde de hjemløses basale behov. Diakonen siger at Es. 58 og Matt. 25 appellerer til ham i hans arbejde. Begge tekster taler om at give den fattige mad og tøj.

Tankegangen bag det relationelle fokus i CCCCN kan se ud til at afspejle en overbevisning om, at de fattige er syndere, og at evangelisation gennem relationer er metoden, man må bruge for at få mennesker ud af nøden. Hvor Piven og Schorr peger på, at det er systemet, som har "syndet" mod de fattige, siger Murray, at individet selv har "syndet". Men selvom fokus på individet, og hvilke relationer de indgår i, er stærkt i CCCCN, mener de ikke, at mennesket udelukkende selv er skyld i sin elendighed. Til forskel fra de sekulære sociologer, som kun regner med den materielle verden, vil CCCCN pointere, at den åndelige dimension også spiller ind. Gud kæmper på de undertryktes side i kampen mod fristelserne og de destruktive kræfter.

I LAC er diakonien blandt hjemløse præget af at være et vedhæng i forhold til kirkens arbejde i øvrigt. Arbejdet kom i gang på

et sent tidspunkt i kirkens historie og bliver i dag finansieret af en stiftelse. I CCCCN var arbejdet blandt hjemløse en integreret del af kirkens målsætning fra starten, og de hjemløse er medlemmer og betaler tiende. Befrielsesteologerne peger på en menighed *af* fattige som idealet.⁹ CCCCN passer ind i denne kategori. I LAC er menighedens arbejde *for* fattige. Men måske er tiden kommet til ikke at tænke enten-eller, men at begge menighedstyper kan have en funktion? Måske har begge disse menigheder sin berettigelse og kan leve i sameksistens med hinanden og udfylde hinanden, hvis de arbejder sammen i et partnerskab? Ressourcestærke menigheder har ofte indflydelse i samfundet gennem lederstillinger og i politik. De har muligheder for at ændre de uretfærdige strukturer i samfundet. Fattige menigheder derimod er bedre til at inkludere marginaliserede i gudstjenestefællesskabet. Et partnerskab mellem en rig og en fattig menighed må ikke bestå i en arbejdsfordeling, hvor den rige menigheds opgave bliver at give, mens den fattige kirkes rolle er at modtage. Det er den "lette" måde at være velgører på, men det bemyndiger ikke. Hvis de fattige får brødsmler fra de riges bord og skal udvise taknemmelighed til gengæld, kan der let opstå et patron-klient-forhold. Der findes ikke nogle, som altid er modtagere, mens andre altid er forpligtet til at give. Diakoni handler ikke kun om handling men også om at sætte fri til handling. I et partnerskab må der råde respekt og gensidighed. Man kan kalde det *co-eksistens* istedet for *pro-eksistens*. Derigennem kan diakonien i en urban sammenhæng bemyndige mennesker, som lider under begrænsede muligheder for at ændre deres egen livssituation.

Koinonia

I Luthersk Verdensforbund lagde man i '90erne vægt på, at de troendes fællesskab ikke kan være andet end et fællesskab i solidaritet, for i livsfællesskabet med Kristus bindes mennesker sammen til et kirkelegeme.

I CCCCN er de hjemløse i høj grad en del af den gudstjenestefejrende menighed, i LAC er de det i mindre grad. Det er et faktum, at mange rige kirker i storbyen hovedsageligt består af mennesker fra middelklassen. Marginaliserede i tilknytning til disse kirker bliver ofte betjent men ikke inkluderet i menighedens fællesskab. Som en hjemløs tilknyttet LACs arbejde sagde: "Folk i

LAC ønsker ikke at komme os nær, det er som om, vi er spedalske. De har doneret penge til hjemløse og ansat en diakon til at tage hånd om os. Så kan han være sammen med os her, mens de samles derovre.”

Ifølge den tyske teolog, Dietrich Bonhoeffer, adresseres Ordet altid til et fællesskab.¹⁰ Kristus eksisterer som fællesskab, fordi Kristus møder mig i den anden person. Når Kristus møder mig i min næste, må det betyde, at jeg går glip af et møde med Kristus, hvis jeg ikke engagerer mig i min nødlidende næstes liv. I sin bog, *Theologie der Hoffnung*, siger Moltmann, at en af grundene til privatiseringen af det religiøse liv er, at kirken kun taler til den enkelte og ikke til fællesskabet i kirken. Denne privatisering hindrer mennesker i at konkretisere sit samfundsansvar.¹¹

Traditionelt har man tænkt, at mennesker først kom til tro, hvorefter det blev en del af det kristne fællesskab og til sidst begyndte at leve et liv i helliggørelse. Derfor havde proklamationen og evangeliseringen første prioritet. Man tænkte sig, at mennesket først kom til tro igennem Ordets forkyndelse, fx. i forbindelse med en vækkelseskampagne, dernæst blev personen føjet til menigheden. Wilbert R. Shenk, som er professor i missiologi ved Fuller Theological Seminary i Los Angeles, mener at vores tid fordrer, at vi tænker nyt i forhold til tro og tilhørsforhold.¹² Jeg mener, at i dag kommer tilhørsforholdet til en menighed ofte før omvendelsen, og folk kommer til tro gennem et mindre fællesskab baseret på dialog omkring kristen tro. I denne proces oplever menighederne i Los Angeles, at diakoni i form af inviterende fællesskaber er den første aktør i processen. Et liv i efterfølgelse og helliggørelse vokser derefter ud af det nye liv. På denne måde hidrer man også, at kirken kun taler til den enkelte og ikke til fællesskabet, jfr. Moltmann. Hvis udgangspunktet er tilhørsforholdet til et fællesskab, er der også et større potentiale i forhold til at komme i berøring med andres liv og føle et ansvar for sit medmenneske. Når tankegangen er mere koinonia orienteret, vil et fokus udelukkende på individet kunne forhindres. Koinonia handler ikke kun om fællesskab med min næste men også om livsfællesskab med Gud. Dette fællesskab kræver i næste omgang gensidig ansvar og forpligtelse. Når fattige og marginaliserede holdes udenfor det kristne fællesskab, holdes de udenfor livsfællesskabet med Kristi legeme. Det kristne fællesskab kan derfor

ikke være andet en et fællesskab i solidaritet. Ved nadveren modtager alle det samme brød (Jesu legeme), det fordrer, at vi alle deler vores brød med næsten i hverdagen (brødsmlerne). En teologi for fattige i byen, mener jeg derfor, må knyttes til koinonia tanken.

Konklusion

Fokuset på diakonia og koinonia maner til at bymenigheder arbejder på det politiske plan for at ændre uretfærdige strukturer i samfundet, og at de arbejder på det individuelle plan ved at lægge vægt på relationer. Individ og samfund er to størrelser som påvirker hinanden og er afhængige af hinanden, og arbejdet på det ene plan bør derfor ikke nedvurdere det andet, for det er ikke udelukkende individets eller samfundets skyld at mennesker er fattige. Det overraskende fund i casestudiet fra Los Angeles er, at menigheden som hovedsageligt består af hjemløse peger på individet som årsag til fattigdom, mens den mere velhavende menighed peger på de uretfærdige samfundsstrukturer. Dette passer ikke med billedet som befrielsesteologerne tegner, samtidig kan man sige, at det er en fordel. LAC har lettere adgang til magtcentre, hvor beslutningerne tages, mens CCCC har en stor kontaktflade blandt de marginaliserede. Derfor er LAC og CCCC gensidigt afhængige af hinanden.

Det kristne fællesskab kan være et ressourcefællesskab, hvor alle, som lemmer på det samme legeme, vil kunne bidrage på forskellige områder for at løfte hinanden op. For de fattiges vedkommende vil det være at blive bemyndiget gennem det kristne fællesskab og derigennem blive hjulpet ud af fattigdommen. Men forudsætningen er, at kirken ikke driver arbejde *for* de fattige men *sammen med* de fattige. På den måde kan man bemyndige marginaliserede fremfor kun at udøve velgørenhed. Hvis gudstjenestefællesskabet bliver stedet, hvor mennesker lærer at leve nærmere Gud og næsten, vil gudstjeneste og mennesketjeneste kunne hænge sammen, og mennesker vil føle tilhørsforhold til fællesskabet pga. dets autencitet. Overfor marginaliserede i en urban kontekst, kan det se ud til at vær en hensigtsmæssig måde at tænke menighed på.

Noter

- ¹ CONN, H. M. og ORTIZ, M.: *Urban Ministry*. Inter Varsity Press, Illinois 2001, s. 325.
- ² CONN, H. M. og ORTIZ, M.: *Urban Ministry*. Inter Varsity Press, Illinois 2001, s. 326 har hentet dette udsagn fra LINTHICUM, R. C.: *Empowering the Poor*. MARC, Monrovia 1991.
- ³ COPELAND, W. R.: *And the Poor get Welfare - The Ethics of Poverty in the United States*. Abingdon press, Nashville 1994, s. 61 har hentet dette udsagn fra MURRAY, C.: *Loosing Ground*. Basic Books, New York 1984.
- ⁴ SCHORR, L. B.: *Within Our Reach*. Doubleday, New York 1988, s. 288.
- ⁵ COPELAND, W. R.: *And the Poor get Welfare - The Ethics of Poverty in the United States*. Abingdon press, Nashville 1994, s. 113 har hentet dette udsagn fra PIVEN, F. F. OG CLOWARD, A. C.: *Regulating the Poor*. Random House, New York 1971.
- ⁶ GUTIÉRREZ, G.: *A Theology of Liberation*. Orbis Books, New York. Omarbejdet og udvidet udgave af 2001, s. 11-12.
- ⁷ PHILIPPI, P.: *Christozentrische Diakonie. Ein Theologischer Entwurf*. Stuttgart Evangelisches Verlagswerk, Stuttgart. 2. oplag af 1975, s. 249.
- ⁸ FOSS, Ø.: *Kirkens diakoni - i en bibelteologisk, historisk og etisk belysning*. Aarhus Universitetsforlag, Århus 1992, s. 174.
- ⁹ NORDSTOKKE, K.: *De fattiges kirke*. Kirkelig kulturverksted, Oslo 1987, s. 95.
- ¹⁰ BONHOEFFER, D.: *Christ the Center*. Harper & Row Publishers, New York 1966, s. 51.
- ¹¹ MOLTMANN, J.: *Theology of Hope*. Oversat af J. W. Leitch. Kaiser Verlag, Munich, 1965, s. 330.
- ¹² SHENK, W. R.: "Believing without belonging? Reflections on the consultations." i International Review of Mission nr. 2 (2003), s 231-238.

Maria Lersch, f. 1978, cand.theol. Det teologiske Menighetsfakultet 2004. Studieopphold ved Fuller Theological Seminary, Los Angeles, under arbeidet med teologisk spesialavhandling i 2004.

Bread crumbs and the body of Christ in an urban congregation

A church in an urban setting is challenged by the poverty in its neighbourhood. Based on a case study on how a rich and a poor church in Los Angeles work among the homeless, the author argues that *diakonia* and *koinonia* can not be based on handouts alone. Diakonia must have its source at the altar where the body of Christ is shared in the Holy Communion. When the love of Christ is shared, not only as bread crumbs (handouts), but by including homeless in the fellowship of believers, the poor are respected as a part of the body of Christ. Diakonia is not only an act of charity, but also an act of empowering and building a relationship. An important point is that rich and poor churches can work in partnership. A rich church has more influence in society when it comes to changing unjust systems. The poor churches however are better at including marginalized people in their fellowships.